

V Bruseli 14. 11. 2012
COM(2012) 672 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Správa o preskúmaní európskej politiky v oblasti nedostatku vody a sucha

{SWD(2012) 380 final}

OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV

Správa o preskúmaní európskej politiky v oblasti nedostatku vody a sucha

1. ÚVOD

Obavy v súvislosti so suchom a nedostatkom vody v EÚ za posledné desaťročie narástli, a to najmä pokiaľ ide o dlhodobú nerovnováhu medzi dopytom po vode a jej dostupnosťou v Európe.

Po jednom z najrozsiahljších období sucha v roku 2003, ktoré zasiahlo viac než 100 miliónov ľudí a tretinu územia EÚ a ktoré spôsobilo škody vo výške aspoň 8,7 miliardy EUR, Rada ministrov EÚ požiadala Európsku komisiu, aby sa zaoberala problémami týkajúcimi sa nedostatku vody a sucha v EÚ.

Komisia reagovala na túto výzvu v oznámení o nedostatku vody a suchách v Európskej únii¹, v ktorom sa stanovila hierarchia v oblasti vody, podľa ktorej by na prvom mieste malo byť riadenie dopytu po vode a alternatívne riešenia dodávok by mali prísť až potom, keď sa vyčerpá potenciál účinného využívania vody. V oznámení sa určilo sedem možností politiky na riešenie problémov spojených s nedostatkom vody a so suchom. Každá z týchto možností sa posúdila v oddieloch 3.1.1 až 3.1.7 nižšie.

Komisia hodnotila pokrok dosiahnutý pri vykonávaní týchto možností politiky vo výročných hodnotiacich správach za roky 2008, 2009 a 2010. Táto správa reaguje na žiadosť Rady z roku 2007, aby sa do roku 2012 preskúmalo, či politika týkajúca sa nedostatku vody a sucha dosiahla svoje ciele v oblasti znižovania nedostatku vody a tendencie výskytu sucha. V rámci tejto správy sa takisto preskúmalo, či sa opatrením prijatým pri vykonávaní rámcovej smernice o vode² prispelo k riešeniu nedostatku vody a sucha. Toto hodnotenie vychádza z početných štúdií³, ktoré iniciovala Európska komisia, a z posúdenia plánov členských štátov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí. Je jedným z pilierov podporujúcich rozvoj koncepcie na ochranu európskych vodných zdrojov. Podrobné informácie nájdete v priloženom pracovnom dokumente útvarov Komisie.

2. NEDOSTATOK VODY A SUCHO V EURÓPE

V rokoch 2011 a 2012 bola postihnutá suchom veľká časť južnej, západnej a dokonca severnej Európy. O suchu v roku 2011 sa hovorí, že bolo najhorším v storočí, pričom úhrn zrážok bol len na úrovni 40 % normálu. V oboch rokoch bola dostupnosť vody na jar na značne zníženej úrovni a vo veľkej časti EÚ sa zaviedol obmedzený prístup k vode. Za posledných tridsať rokov sa obdobia sucha dramaticky zvýšili, čo sa týka ich počtu a účinku. Od roku 1976 do roku 2006 sa počet oblastí a ľudí, ktorí boli zasiahnutí suchami, zvýšil o takmer 20 % a celkové škody spôsobené suchami dosiahli 100 miliárd EUR.

¹ KOM(2007) 414 v konečnom znení.

² Smernica 2000/60/ES, Ú. v. ES L 327, 22.12.2000, s. 1

³ http://ec.europa.eu/environment/water/quantity/building_blocks.htm

V roku 2007 bolo nedostatkom vody postihnutých najmenej 11 % obyvateľov EÚ a 17 % jej územia, pričom tento fenomén sa zhoršuje; v súčasnosti možno vychádzať z toho, že významná časť povodí je vystavená nedostatku vody po celý rok. Nedostatok vody je v letných mesiacoch výraznejší v južnej Európe, ale čoraz viac sa prejavuje v povodiach na severe Európy vrátane Spojeného kráľovstva a Nemecka.

Vývojová tendencia zostane pravdepodobne stabilná. Modelová lokalizácia povodí s nedostatkom vody v lete a počas celého roku v roku 2030 ukazuje, že počet povodí, ktoré majú nedostatok vody, sa podľa očakávania zvýši o 50 %⁴.

Sucho aj nedostatok vody môžu spôsobiť hospodárske straty v kľúčových odvetviach, ktoré využívajú vodu, a môžu mať environmentálne dôsledky na biodiverzitu, kvalitu vody, znehodnotenie a zánik mokradí, eróziu pôdy, znehodnotenie a dezertifikáciu pôdy. Niektoré z účinkov sú krátkodobé a podmienky sa rýchlo vrátia na normálnu úroveň, zatiaľ čo iné účinky môžu byť trvalé.

3. POLITIKA V OBLASTI NEDOSTATKU VODY A SUCHA V EURÓPE

Nástroje politiky, ktoré sa určili v oznámení z roku 2007 a rámcovej smernici o vode, sú dôležitými nástrojmi na odvrátenie tendencie nedostatku vody aj tendencie výskytu sucha v EÚ. V nasledujúcich oddieloch sa uvádza doterajší vývoj v tejto oblasti a identifikujú sa nedostatky v súčasnej politike v oblasti nedostatku vody a sucha.

3.1. Vykonávanie možností politiky z roku 2007

3.1.1. Stanovenie správnej ceny vody

Požiadavky návratnosti nákladov a motivačnej tvorby cien rámcovej smernice o vode sa vykonali len v obmedzenej miere. Plány v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí poskytujú informácie o súčasných tarifách za vodohospodárske služby, pričom vymedzenie vodohospodárskych služieb nie je často v súlade s výkladom Komisie, keďže obmedzuje ich rozsah pôsobnosti na zásobovanie pitnou vodou a čistenie odpadových vôd a nezahŕňa samoodber, ochranu proti povodniam, vodnú energiu, plavbu atď⁵. Ak sa aj použije širšie vymedzenie vodohospodárskych služieb, návratnosť finančných nákladov za vodohospodárske služby ešte nie je normou vo všetkých členských štátoch a environmentálne náklady alebo náklady na zdroje sa často nezvažujú.

Ak sa tarify za vodu stanovujú pod úroveň návratnosti nákladov, stupeň reprodukcie majetku systémov pitnej vody nemusí byť dostatočný na zníženie úniku vody na udržateľnú úroveň a dostupné finančné prostriedky na čistenie vody nemusia byť dostatočné na dosiahnutie environmentálnych cieľov⁶.

V poľnohospodárstve, v ktorom sa spotrebuje najviac vody v EÚ, sa prevádzkové náklady na zásobovanie vodou len čiastočne vrátia v prípade 10 členských štátov a kapitálové náklady sa

⁴ Simulácia v rámci projektu ClimWatAdapt.

⁵ Komisia začala konanie o porušení právnych predpisov voči 8 členským štátom. Prebiehajúce hodnotenie plánov členských štátov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí ukazuje, že vymedzenie vodohospodárskych služieb v širšom zmysle stanovilo len 6 z 23 hodnotených členských štátov.

⁶ Zdroje a hospodárska efektívnosť vodovodných sietí. Záverečná správa ERM pre Európsku komisiu z roku 2012.

často dotujú. Za významnú časť odberu vody pre poľnohospodárstvo v EÚ sa neúčtujú žiadne náklady, a to ani v oblastiach s nedostatkom vody, a neexistuje žiadny finančný mechanizmus pre návratnosť environmentálnych nákladov a nákladov na zdroje jednotlivých odberov, alebo na poskytovanie motivačných prvkov na efektívnejšie využívanie vody. Meranie spotreby je predpokladom efektívneho rozdelenia vodných zdrojov a stanovenia cien⁷.

3.1.2. *Efektívnejšie rozdelenie vodných zdrojov a finančných prostriedkov viazaných na vodu*

Postupy udeľovania povolení pre odber vody alebo jej využívanie majú vo všeobecnosti zavedené všetky členské štáty, ale tieto postupy sa výrazne líšia a v niektorých častiach Európy je aj naďalej veľkým problémom nezákonný odber. Postupy na obmedzenie využívania vody v čase jej nedostatku alebo sucha sú obsiahnuté v mnohých politikách členských štátov v oblasti rozdelenia vodných zdrojov.

Niektoré členské štáty stanovujú tieto obmedzenia podľa hierarchie spotrebiteľov vody, v rámci ktorej je životné prostredie niekedy zahrnuté ako samostatné odvetvie. Pravidlá odberu sú niekedy prísnejšie v oblastiach s chronickým nedostatkom vody.

Režimy ekologických prietokov⁸ sa používajú čoraz častejšie ako prvok rozdelenia vodných zdrojov na obmedzenie využívania vody, na vymedzenie maximálnych limitov zmien vodných útvarov, na zachovanie určitých biologických podmienok a na nápravu dôsledkov skorších opatrení.

Španielsko je od roku 1999 jedinou krajinou v Európe, v ktorej sa môže s právami na využívanie vody obchodovať, a od roku 2005 vznikli trhy s vodou s rôznymi formálnymi a neformálnymi mechanizmami obchodovania. Počas obdobia sucha v rokoch 2005 – 2008 sa v Španielsku mohol stav povodí, ktoré boli postihnuté nedostatkom vody najviac, zmierniť prostredníctvom obchodovania na trhoch s vodou.

Pokrok sa dosiahol pri začlenení aspektov množstva vody do spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) a ustanovenia návrhov Komisie pre SPP na zahrnutie rámcovej smernice o vode do krízového plnenia a na zavedenie podmienenečnosti na využívanie fondov pre rozvoj vidieka na projekty zavlažovania sú kľúčové nato, aby sa v tomto trende pokračovalo. V návrhu Komisie na obdobie rokov 2014 – 2020 sa efektívne zásobovanie vodou a riadenie dopytu po vode stanovili ako kľúčové opatrenia investícií Európskeho fondu regionálneho rozvoja a Kohézneho fondu do správy vody. Medzitým sa jedným oznámením⁹ členským štátom pripomenula potreba zvýšiť podporu efektívneho využívania vody pri využívaní finančných prostriedkov kohéznej politiky. Využívanie fondov EIB na opatrenia členských štátov na riešenie nedostatku vody a sucha je stále na nízkej úrovni.

Prispôsobenie využívania pôdy na zníženie zraniteľnosti vodných zdrojov nie je bežné na úrovni členských štátov a miesto integrovaného plánovania využívania pôdy a vody sa podporujú vysoko roztrieštené podporné opatrenia a technické opatrenia.

Analýzu efektívnosti nákladov a analýzu nákladov a výnosov využívajú členské štáty na zoradenie investícií podľa priorít v rámci procesu plánov v oblasti vodohospodárskeho

⁷ Úloha stanovenia cien za vodu a rozdeľovania vodných zdrojov v poľnohospodárstve. Záverečná správa Arcadis et al pre Európsku komisiu, 2012.

⁸ Prietokové režimy, ktoré sú nevyhnutné na zachovanie dôležitých procesov zdravých riečnych ekosystémov a dobrého ekologického stavu vodných útvarov.

⁹ KOM(2011) 17 v konečnom znení.

manažmentu povodí len zriedkavo. Preto tento proces plne nezabezpečil mechanizmus koordinácie na pridelenie finančných zdrojov na prioritné oblasti.

3.1.3. Zlepšenie riadenia rizík sucha

Hoci vývoj plánov pre zvládanie sucha pokročil, ich realizácia, ako aj začlenenie do plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí a iných plánovacích dokumentov sú naďalej obmedzené. Niektoré opatrenia v plánoch v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí majú za cieľ znížiť odber vody z rôznych odvetví a môžu prispieť k zníženiu tendencie výskytu sucha. Sú však zamerané najmä na riešenie nedostatku vody.

Vypracoval sa prototyp Európskeho strediska pre monitorovanie sucha (European Drought Observatory – EDO) a stanovili sa dohody o interoperabilite s kľúčovými strediskami údajov na európskej, regionálnej a miestnej úrovni. Ukazovatele sucha pre celú EÚ sú teraz dostupné predbežne pre zrážky, vlhkosť pôdy, reakciu vegetácie, ako aj kombinovaný ukazovateľ sucha zameraný na sucho v odvetví poľnohospodárstva. Je potrebný ďalší vývoj, aby sa otestovali a zlepšili jednotlivé ukazovatele, aby sa pridali ďalšie údaje na vnútroštátnej úrovni a na úrovni povodí, aby sa otestovali a zaviedli strednodobé a dlhodobé predpovede sucha a aby sa uskutočnila analýza nebezpečenstva a rizík.

Čo sa týka využívania fondov solidarity EÚ pre oblasť boja proti suchám, dosiahol sa len obmedzený pokrok. Mechanizmus financovania sa aktivoval len raz v prípade sucha na Cypre v roku 2008. Pravidlá uplatňovania sa v súčasnosti revidujú.

3.1.4. Zváženie doplnujúcej infraštruktúry na zásobovanie vodou

V niektorých členských štátoch sa vyvinuli doplnujúce infraštruktúry na zásobovanie vodou pred využitím plného potenciálu opatrení na úsporu vody, čiže napriek hierarchii v oblasti vody. Členské štáty systematicky nezvážili potenciálne environmentálne vplyvy nových plánov infraštruktúry na zásobovanie vodou.

V prípade približne 30 % skúmaných plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí sa predpokladá, že vybudovaním alebo zlepšením rezervoárov a inej vodnej infraštruktúry sa zvýši dostupnosť vody a zníži sociálno-ekonomický vplyv zníženej dostupnosti vody.

25 % týchto plánov zahŕňa budovanie alebo zlepšenie systémov presunu vody, aj keď s rozličným stupňom významnosti, opätovné použitie odpadových vôd zahŕňa 50 % plánov a umelé dopĺňanie kolektorov a zachytávanie dažďovej vody je v 30 % týchto plánov.

Budovanie alebo zlepšenie odsolovacích zariadení sa síce nachádza len v niekoľkých plánoch v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí, ale má veľký význam pre povodia v južnej Európe. V plánoch sa nie vždy dostatočne posúdili nepriaznivé vplyvy odsolovania na životné prostredie.

3.1.5. Podpora technológií a postupov umožňujúcich efektívne využívanie vody

Napriek tomu, že sa v oblasti zavlažovaného poľnohospodárstva dosiahol značné zlepšenie v efektívnom využívaní vody, zlepšenie plánov zavlažovania a modernizácia technológií môže naďalej priniesť významné úspory vody. Neistota panuje aj naďalej v tom, ako sa úspora vody na úrovni polí efektívne prenáša do celkových úspor vody na úrovni hospodárstiev a povodí. V niektorých prípadoch modernizácia priniesla skôr zosilnenie poľnohospodárstva alebo

kultiváciu väčšej plochy než zníženie využívania vody¹⁰. Významné zvýšenie efektívnosti sa stále dá dosiahnuť v stavebníctve, napr. s úspornými vodovodnými kohútikmi a sprchovými ružicami.

V EÚ existujú veľké rozdiely, čo sa týka efektívnosti systémov zásobovania pitnou vodou. V niektorých prípadoch sa môžu systémy rozvodu vody s nízkou efektívnosťou využívania vody (vysoká miera úniku) dostať na svoju optimálnu úroveň efektívnosti, čo znamená, že dodatočné investície do zníženia úniku vody by mali za následok zvýšené náklady pre verejnosť, ale ich výsledkom by neboli dodatočné výhody ani pre verejnosť, ani pre životné prostredie.

Z posúdenia plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí vyplýva, že často neboli primerane koordinované s inými územnými a sociálno-ekonomickými plánmi, napr. na využívanie pôdy. Nedostatočná koordinácia spoločne s chýbajúcimi podpornými plánmi financovania všeobecne vážne bránia realizácii plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí a osobitne realizácii opatrení, ktoré sú relevantné pre nedostatok vody a suchu (vrátane opatrení efektívneho využívania vody).

3.1.6. Podpora vytvorenia návykov zameraných na úsporu vody v Európe

Členské štáty vykonávajú širokú škálu informačných aktivít na podporu šetrenia s vodou, ale ďalšie nástroje, ako napr. motivačná tvorba cien, mechanizmy financovania pre ekodizajn výrobkov šetriacich vodu, pre zariadenia používajúce vodu atď., nie sú vždy zastúpené v dostatočnej miere.

V oblasti udržateľnej spotreby sa dajú v oblasti systémov certifikácie a označovania potravinových a poľnohospodárskych výrobkov rozpoznať dva hlavné trendy: systémy s dôrazom na poskytovanie informácií o vodnej stope výrobku a systémy zamerané na presadzovanie dobrého vodného hospodárstva. Označovanie na základe vodnej stopy sa v súčasnosti neodporúča, keďže väčšina spotrebiteľov by nemala dostatočné vedomosti na výklad informácií a vzhľadom na nevyriešené otázky transparentnosti a spoľahlivosti údajov, ktoré sú základom pre túto stopu, ako aj skutočnosť, že sa ňou neriešia problémy vznikajúce spotrebou vody¹¹.

V rámci Európskeho partnerstva v oblasti vodného hospodárstva sa vypracoval systém európskeho vodného hospodárstva, ktorého cieľom je podporovať kľúčových spotrebiteľov vody pri efektívnom využívaní vody. Kritéria certifikácie sú úzko viazané na hlavné požiadavky rámcovej smernice o vode a európske vodné hospodárstvo môže byť preto užitočným nástrojom na optimalizáciu vodohospodárstva na úrovni povodí.

3.1.7. Rozširovanie poznatkov a zber údajov

Keďže celoeurópske a dlhodobé údaje o množstve vody ešte nie sú k dispozícii, základný krok na identifikáciu povodí s nedostatkom vody zostáva výzvou. Zjednodušené údaje o stave a záťaži, vplyvoch a účinnosti reakcií na riešenie nedostatku vody a sucha sa musia ešte zlepšiť.

¹⁰ Potenciál úspory vody v poľnohospodárstve v Európe, záverečná správa poradenskej služby Bio Intelligence Service pre Európsku komisiu, 2012.

¹¹ Sledovanie vodnej stopy a označovanie výrobkov, záverečná správa RPA pre Európsku komisiu, 2011.

V rámci spoločnej stratégie na vykonanie rámcovej smernice o vode sa dosiahol pokrok pri uplatňovaní spoločných ukazovateľov pre nedostatok vody a sucha. Doposiaľ sa dohodlo na troch ukazovateľoch:

- štandardizovaný index zrážok (Standardized Precipitation Index) pre meteorologické sucha,
- podiel absorbovaného fotosynteticky aktívneho slnečného žiarenia (*fraction of Absorbed Photosynthetically Active Solar Radiation*, fAPAR) pre vplyvy sucha na vegetáciu,
- index spotreby vody plus (*Water Exploitation Index Plus*, WEI+) pre záťaž vodných zdrojov v dôsledku odberu vody.

Tieto ukazovatele sa dajú vypočítať na základe informácií, či už dostupných alebo v čase ich zisťovania (napr. vodná bilancia na účely územného plánovania, ktorú vypracováva EEA).

Výskum v oblasti nedostatku vody a efektívneho využívania vody sa tematizuje na niekoľkých miestach v 6. a 7. rámcovom programe a vyžaduje sa väčšie úsilie na vypracovanie synergií s výskumnými aktivitami členských štátov okrem iného v oblasti úspory vody a jej efektívneho využívania a na zabezpečenie vhodnej koordinácie s potrebami politiky. Toto sa postupne zavádza v rámci nedávno začatých projektov.

3.2. Začlenenie opatrení týkajúcich sa nedostatku vody a sucha do plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí

Preskúmanie toho, ako sú otázky nedostatku vody a sucha obsiahnuté v plánoch v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí, sa vykonalo v prípade všetkých krajín, ktoré predložili svoje príslušné plány (všetky okrem PT, EL a časti ES a BE)¹².

Nedostatok vody a sucha sa v plánoch v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí považujú v celej EÚ za relevantné otázky. Nedostatok vody bol hlásený pre celú stredozemskú oblasť a pre niektoré oblasti strednej, východnej a severnej Európy. V 41 % plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí sa nedostatok vody nepovažuje za relevantný. Sucha bolo hlásené pre širokú oblasť správnych území povodí v celej Európe, ale v 40 % plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí sa sucha nepovažuje za relevantné.

V mnohých týchto plánoch chýba primeraný základ na analýzu aspektov množstva vody: údaje o množstve sú nedostatočné a nedostatok vody je často nejasne odlíšený od sucha a naopak. Scenáre dopytu po vode sú obsiahnuté len v prípade 35 % plánov a scenáre dostupnosti vody v prípade menej než 25 % týchto plánov. V prípade 80 % plánov sa neposúdila neistota údajov a v prípade 90 % plánov sa nešpecifikovali zdroje finančných prostriedkov na vykonanie príslušných opatrení.

Opatrenia na zabezpečenie dosiahnutia cieľov rámcovej smernice o vode zvýšením odolnosti ekosystémov sú zahrnuté do 45 % plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí. Len v prípade niekoľkých povodí, ktoré čelia nedostatku vody, sa v plánoch v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí prisudzuje vysoká priorita obmedzením nových vývojových projektov závislých od vody.

¹² V správe sa preto môže problém nedostatku vody a sucha v Európe podceňovať.

Vplyv iných odvetvových politík na zmenšenie nedostatku vody a zníženie účinkov sucha sa dostatočne nezohľadnil: len v prípade 12 % plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí sa identifikovalo, v akej miere zaťažujú vodné zdroje iné odvetvia.

Čo sa týka medzinárodných povodí, stále tu existujú veľké nedostatky v riešení množstva vody spôsobom, ktorým sa zníži riziko konfliktu a prispeje sa k cieľom rámcovej smernice o vode. Koordinované opatrenia pre všetky medzinárodné správne územia povodí na riešenie nedostatku vody a sucha sú obsiahnuté len v prípade 5 % preskúmaných medzinárodných plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí.

3.3. Nedostatky v súčasnej politike v oblasti nedostatku vody a sucha

Z uvedeného posúdenia vyplývajú rôzne vzájomne prepojené nedostatky politiky pri riešení nedostatku vody a sucha v Európe. Zahŕňajú:

- **Nedostatky v plánovaní:** pochopenie kauzálnych vzťahov medzi príčinami, záťažou, stavmi a vplyvmi, ktoré by pomohlo identifikovať nákladovo najúčinnnejšie opatrenia na riešenie nedostatku vody a sucha ešte stále nie je dostatočné. Nedostatok vody a sucho sa často zamieňajú a ukazovatele na ilustráciu týchto dvoch stavov neboli doposiaľ dostačujúce. Novo dohodnuté ukazovatele sa musia vypočítať pre celú EÚ vo vhodnom geografickom a časovom meradle. Vyžaduje si to ucelený súbor údajov na úrovni EÚ.
- **Informačné medzery:** Plány v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí zahŕňajú len obmedzené údaje o súčasnom a budúcom dopyte po vode a jej dostupnosti, ako aj opatreniach zameraných na nedostatok vody a sucha, dostupnosti finančných prostriedkov a ich očakávaného vplyvu na nedostatok vody a sucho. Chýbajúce rozsiahle informácie sú prekážkou pre riadne posúdenie účinnosti a sociálno-ekonomických vplyvov opatrení.
- **Nedostatky v stratégii, organizácii a vo vykonávaní:** celkovo je väčšina podporných opatrení, ktoré navrhli členské štáty na riešenie nedostatku vody a sucha, zameraná na záťaž, stav a vplyvy a prioritne slúžia opatreniam na zvýšenie dodávok vody. Opatrenia, ktoré sú zamerané na kľúčové dôvody nedostatku vody a sucha, alebo vykonávanie sprievodných opatrení, ako napr. meranie spotreby, cenotvorba/dotácie a obmedzenie spotreby vody, sú navrhnuté len v niekoľkých plánoch. Pritom nie je jasné, kto je zodpovedný za navrhované opatrenia a ich financovanie. Koordinácia s inými plánovacími procesmi a dostupnosť finančných zdrojov nie sú dostačujúce. Nakoniec, prepojenia medzi nedostatkom vody a ekologickými prietokmi nie sú riadne vytvorené.

4. LEPŠIE RIEŠENIE PROBLÉMOV TÝKAJÚCICH SA NEDOSTATKU VODY V BUDÚCNOSTI

Hlavným cieľom pri riešení nedostatku vody a sucha je napraviť alebo udržať vodnú bilanciu vo všetkých európskych povodiach a zároveň plne prihliadať na požiadavky vodných ekosystémov na vodu.

Pokiaľ sa požiadavky rámcovej smernice o vode týkajúce sa množstva vody vo vzťahu k povrchovým vodám¹³ nebudú presne špecifikovať, dobrý ekologický stav sa pravdepodobne nedosiahne vo vodnom útvare so značne zmenenými tokmi v dôsledku napr. nadmerného odberu vody. Primerané riadenie množstva vody je preto implicitnou požiadavkou rámcovej smernice o vode. V rámci procesu CIS sa dospelo k jednotnému chápaniu nedostatku vody

¹³ Požiadavky na množstvo sú výslovné pre podzemnú vodu.

a sucha. Musí sa to plne zväziť v ďalších plánoch v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí.

Európske partnerstvo v oblasti inovácií zamerané na vodné hospodárstvo¹⁴ môže zohrávať významnú úlohu pri uľahčovaní vypracovania inovatívnych riešení na vyriešenie problémov týkajúcich sa množstva vody, zatiaľ čo európske partnerstvo v oblasti inovácií (EIP) zamerané na poľnohospodársku produktivitu a udržateľnosť¹⁵ sa bude zaoberať vodohospodárstvom na úrovni hospodárstiev, čím prispeje k efektívnejšiemu využívaniu vody v poľnohospodárstve. Okrem toho je na zlepšenie riadenia množstva vody potrebné, aby sa do budúcich plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí zahrnulo niekoľko dôležitých nástrojov. Medzi hlavné nástroje patria tieto:

4.1. Vymedzenie a zavedenie ekologických prietokov

Zavedenie a presadzovanie primeraných ekologických prietokov pre všetky vodné útvary v Európe je nevyhnutné na efektívne riešenie problémov nedostatku vody a sucha a na dosiahnutie dobrého ekologického stavu, ako sa vyžaduje v rámcovej smernici o vode, ako aj významných súvisiacich prínosov pre úspory energie, zmiernenie zmeny klímy a prispôsobenie sa jej, prírodu a biodiverzitu. Vyžaduje si to úpravu súčasného rozdelenia vodných zdrojov, aby zohľadňovalo ekologické potreby ekosystémov závislých od vody. Ak bude rozdelenie vodných zdrojov odrážať požiadavky ekologických prietokov, bude možné predchádzať účinkom nedostatku vody alebo sucha alebo bude možné ich zmierniť.

4.2. Vymedzenie cieľov v oblasti efektívneho využívania vody a ich plnenie

Plány v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí musia obsahovať kvantitatívne údaje o dopyte po vode a jej dostupnosti vrátane lepšieho predpovedania dostupnosti vody a jej spotreby. Tieto údaje by mali byť takisto transparentnejšie a odhaliť neistotu, časové obdobia a zdroje. V oblastiach náchylných na suchu by sa mali neistota a zmeny v súvislosti so suchom (napr. v oblasti dostupnosti vody) zväziť v základnom scenári plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí a nemali by sa vykladať ako neočakávané prírodné klimatické extrémny.

Nadalej existuje veľký potenciál opatrení efektívneho využívania vody vo všetkých hlavných odvetviach, v ktorých sa využíva voda: v poľnohospodárstve, priemysle, rozvodných sieťach, stavebníctve a pri výrobe energie. Potenciál úspory vody je však veľmi viazaný na kontext a ciele najlepšie stanoví na miestnej úrovni zainteresované strany, ktoré plne chápu rôzne odvetvia, v ktorých sa využíva voda, a zložky hydrologického cyklu a ktoré vedú zabezpečiť, aby boli ciele koherentné a aby sa opatrenia efektívnosti vykonali tam, kde sú sociálno-ekonomické náklady najnižšie.

4.3. Presadzovanie ekonomických motivačných faktorov pre efektívne využívanie vody

Riadne vykonávanie článku 9 rámcovej smernice o vode je kľúčové pre riešenie nedostatku vody a sucha. Rozšírenie rozsahu pôsobnosti súčasných ekonomických nástrojov je potrebné na zabezpečenie toho, aby poskytovali motivačné faktory pre udržateľný odber vody a jej využívanie: ak v súčasnosti ešte neexistujú žiadne tarify, musia sa zaviesť; musia sa presadzovať vodné tarify založené na spotrebe; úloha poplatkov a daní za odber sa musí rozšíriť tak, aby sa environmentálne náklady a náklady na zdroje stali súčasťou rozhodnutí spotrebiteľov vody.

¹⁴ COM(2012) 216.

¹⁵ COM(2012) 79.

Zabezpečením toho, aby do ekonomických nástrojov bola lepšie premietnutá ekonomická hodnota vody, sa takisto poskytne motivácia pre poskytovateľov vodohospodárskych služieb na ďalšie investície do kontroly úniku a prispeje sa k plnej návratnosti nákladov, ako aj k dlhodobej udržateľnosti a efektívnosti poskytovania vodohospodárskych služieb. Nakoniec, vyčlenenie finančných príjmov pre opatrenia týkajúce sa nedostatku vody a sucha takisto prispejú k dosiahnutiu cieľov v oblasti nedostatku vody a sucha.

Mechanizmy trhov s vodou/obchodovania s vodou s definovaným stropom sú environmentálne mechanizmy, ktoré môžu poskytnúť príležitosť pre platby za ekosystémové služby, a tým na dosiahnutie udržateľnej rovnováhy pre povodia s nedostatkom vody. Vedľajšie prínosy zahŕňajú (dočasné alebo trvalé) opätovné rozdelenie práv na využívanie vody medzi hospodárskych účastníkov, ktoré môže priniesť ďalšie ekonomické prínosy.

4.4. Zohľadnenie nedostatku vody pri využívaní pôdy

V záujme dlhodobej udržateľnosti musí byť nový hospodársky vývoj v súlade s dostupnosťou vody, čo sa predovšetkým vyžaduje pri využívaní pôdy. Toto opätovne zdôrazňuje potrebu riadneho prepojenia plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí s inými ekonomickými procesmi a procesmi územného plánovania.

Na to musia byť plány v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí primerane koordinované s inými územnými a sociálno-ekonomickými plánmi pred ich schválením a musia sa určiť finančné zdroje na ich vykonávanie. Zabezpečí sa tým, že náklady a prínosy opatrení sa náležite zväžia a že vykonávanie zásady rámcovej smernice o vode týkajúcej sa efektívnosti nákladov sa použije na dosiahnutie cieľov plánov v oblasti vodohospodárskeho manažmentu povodí za najmenšie náklady.

4.5. Lepšie zvládanie sucha v Európe

Európske stredisko pre monitorovanie sucha by malo fungovať ako systém včasného varovania, ktorý by členským štátom a hospodárskym subjektom pomáhal konať čo najskôr a pripraviť sa na budúce obdobia sucha. Malo by to byť spojené s účinným prijatím fondu solidarity EÚ v prípade výskytu sucha na zvládnutie škôd, ktorým by sa nedalo vyhnúť.

Je potrebné ďalšie úsilie na vypracovanie a vykonanie koherentného súboru opatrení na boj proti suchu na úrovni povodí v rámci plánovacieho procesu rámcovej smernice o vode. Vývoj v oblasti využívania pôdy by mal byť v súlade s dostupnosťou vody v správnych územiach povodí vrátane jej nestálosti. „Zelené“ infraštruktúry ako opatrenia zadržiavania vody môžu v tejto súvislosti zohrávať veľmi pozitívnu úlohu.

Okrem toho treba naďalej počítať s alternatívnymi možnosťami zásobovania vodou s malým environmentálnym vplyvom, ako napr. opätovné využitie vody.

4.6. Presadzovanie odolnosti voči zmene klímy

Očakáva sa, že zmena klímy zhorší vplyvy už existujúceho nedostatku vody, keďže zmeny zrážok v kombinácii so zvyšovaním teplôt spôsobia významné zmeny kvality a dostupnosti vodných zdrojov. Reakcie politiky na nedostatok vody a sucha musia preto zahŕňať kombináciu rôznych adaptačných opatrení.

5. ZÁVER

Celkový cieľ politiky v oblasti nedostatku vody a sucha, ktorým je odvrátiť tendencie v súvislosti s nedostatkom vody a so suchom, sa nedosiahol, a to aj napriek pokroku dosiahnutému pri vykonávaní siedmich nástrojov politiky určených v oznámení Komisie z roku 2007¹.

Politiku v oblasti nedostatku vody a sucha považujú členské štáty do určitej miery za samostatnú oblasť a pri vykonávaní rámcovej smernice o vode je nevyhnutný väčší dôraz na problémy týkajúce sa množstva vody. Musí sa to zabezpečiť v ďalšom cykle vykonávania rámcovej smernice o vode spoločne s ďalším začlenením otázok množstva vody do odvetvových politík.

Väčšina opatrení, ktoré členské štáty vykonávajú, je zameraná na záťaž, stav a vplyvy a len niekoľko málo z nich je zameraných na kľúčové dôvody.

Zistené nedostatky politiky a konkrétne možnosti na ich riešenie sa posúdili v oznámení Komisie nazvanom „Koncepcia na ochranu európskych vodných zdrojov“ s cieľom viacej začleniť otázky množstva vody do celkového politického rámca. Ďalšie opatrenia politiky sa prípadne môžu riešiť v stratégii adaptácie na zmenu klímy, ktorá je naplánovaná na jar 2013.